2023

19-20 MAY

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI SAMARQAND FILIALI
TDIU SF
SAMARKAND BRANCH OF TASHKENT STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS

SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS: INTERNATIONAL AND NATIONAL CONCEPTS

Google Scholar

For more information please visit:
www.sbtsue.uz
www.conf.sbtsue.uz

Università di Genova | DIEC Dipartimento di Economia

IASI UNIVERSITY of LIFE SCIENCES 1842

UNIWERSYTET ROLNICZY im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

ИНСТИТУТ ЭКОНОМИКИ ФИНАНСОВ И БИЗНЕСА УУНИТ

WROCŁAW UNIVERSITY OF ENVIRONMENTAL AND LIFE SCIENCES

Mendel University in Brno

ОСНОВАН 1919. ГОД.

International scientific-practical conference on "SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS: INTERNATIONAL AND NATIONAL CONCEPTS"

May 19-20, 2023
Samarkand branch of the Tashkent State University of Economics

---

EDITORIAL BOARD:

Prof. O.Murtazaev, Director of
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. Z.H.Abdullaev, vice director of research and innovation
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. F.B.Ahrorov, vice director of educational affairs
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. H.I.Turdibekov, vice director of spiritual affairs
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. I.M.Ganiev, head of quality assurance department,
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Prof. Alberto Quagli, president of department of economics,
DIEC, University of Genoa, Italy

Prof. Giorgia Profumo, DIEC, University of Genoa, Italy

Prof. Malek Bouhaouala, Université Grenoble Alpes, France.

Florin Daniel Lipsa. Vice-Dean for Research and International Relations
Faculty of Agriculture University of Life Sciences (IULS)

Ph.D. Svatopluk Kapounek
Mendel University in Brno, Czech Republic

Ph.D. Martina Rašticová,
Mendel University in Brno, Czech Republic

Sreten Jelic, Ph.D., Full Professor
Director of the Institute of Agricultural Economics.
Faculty of Agriculture, University of Belgrade

Sanjin Ivanovic, Ph.D., Full Professor
Faculty of Agriculture, University of Belgrade

Ph.D. Tamara Paunovic, Assistant Professor, Vice-dean for Studies.
Faculty of Agriculture, University of Belgrade

Dr. Alam Asadov, Department of Finance,
Prince Sultan University, Riyadh, Saudi Arabia.

Dr. Ikhtiyorjon Turaboev, Department of Administrative and Financial Law,
Tashkent State University of Law, Tashkent, Uzbekistan.

Simon Horsman, Coventry University, UK.

Гришин Константин Евгеньевич
Института экономики, финансов и бизнеса ФГБОУ ВО «Уфимский университет науки и технологий», Российская Федерация

Кузьминых Наталья Александровна
Института экономики, финансов и бизнеса ФГБОУ ВО «Уфимский университет науки и технологий», Российская Федерация

Бахитова Раиля Хурматовна
Института экономики, финансов и бизнеса ФГБОУ ВО «Уфимский университет науки и технологий», Российская Федерация

Шарафуллина Розалия Радмировна
Института экономики, финансов и бизнеса ФГБОУ ВО «Уфимский университет науки и технологий», Российская Федерация

Ишмухаметов Наиль Салаватович
Института экономики, финансов и бизнеса ФГБОУ ВО «Уфимский университет науки и технологий», Российская Федерация

Dr. Stanislaw Minta
Department of Applied Economics, Wroclaw University of Environmental and Life Sciences (UPWR), Poland

Dr. Magdalena Raftowicz, Department of Applied Economics, Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Poland

Prof. Marian Kachniarz, Institute of Spatial Management, Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Poland

Ph.D. Krzysztof Rutkiewicz, Wrocław University of Environmental and Life Sciences, Poland

Professor, Kang Gi Choon, JEJU National University, South Korea

Dr. Olivia Hye Kim, Seoul National University, South Korea

Dr. A.B.Taniev
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. S.A.Abdivoxidov
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. U.Sh.Ubaydullaev
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. O.M.Pardaeva
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. R.M.Gaybullaev
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. B.B.Sobirov
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. F.U.Anorboeva
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. G.A.Ibragimov
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. M.Sh.Mardonov
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. S.S.Togaev
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. B.Janzakov
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. B.Umirkulov
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. Kim Jin Ock
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

Dr. R.R.Eshimov
Samarkand branch of Tashkent State University of Economics

The contents of this Conference Book are solely those of the authors.

© All rights reserved.

E-printed in May 2023

2st Publication Year: 2023 ISBN: 978-1-913482-59-6

No part of this book may be reprinted orreproducedor utilized in any form or by any electronic, mechanicalor any other means, now known or hereafter invented,including photocopying and recording, or in any form of information storage or retrieval systems, without permission from the publishers.

Web: https://conf.sbtsue.uz/uz

Contact: sbtsue@edu.uz

	ROLI. Ismailova Ma'mura Eldorovna	
33	**ЎЗБЕКИСТОНДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШНИ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ ВА ИНДЕКАТОРЛАРИ.** Мирзаев Қулмамат Джонузоқович, Юлдашев Ғиёс Турабекович	279
34	**METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF AGROINDUSTRY CLUSTER SYSTEM DEVELOPMENT IN DIGITAL ECONOMY CONDITIONS.** Azizkulov Bakhtiyor Khushvaktovich	287
35	**ASSESSMENT AND MANAGEMENT OF ESG-TRANSFORMATION OF OIL AND GAS BUSINESS.** Pavel Alexandrovich Vlasovskikh, Oxana Borisovna Kazakova	295
36	**ESG-RATINGS IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT MANAGEMENT SYSTEM.** Nurgaleeva Alisa Ralifovna	304
37	**REVIEW OF THE ISSUES ON THE WAY OF DEVELOPING DIGITALIZATION IN UZBEKISTAN.** Shomurodov Tokhir Boymurod ugli	310
38	**РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТГАЧА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ.** Нематов Жамшид Тохирович	316
39	**O'ZBEKISTONDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI (LATVIYA VA POLSHA MISOLIDA).** I.Sh.Baymuradova	326
40	**RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNI YANADA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.** Khudayarova Maftuna Shavkatovna	338
41	**ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МЕДИЦИНСКОГО ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ.** Умиров Исломбек, Салимова Севара, Абдуллаев Жасур	349
42	**HUDUDLAR IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA FERMER XO'JALIKLARIGA SERVIS XIZMAT KO'RSATISHNI MUHIM YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH.** Shukurov Ilhom Safarboyevich	358
43	**САФАРИ ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАҚСАДИДА МУҲОФАЗА ҚИЛИНАДИГАН ҲУДУДЛАРНИ БОШҚАРИШ УСУЛЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.** Ўроқова Моҳинур Ўлмас қизи	365
	RAQAMLI IQTISODIYOT VA RAQAMLI INTEGRATSIYA **DIGITAL ECONOMY AND DIGITAL TRANSFORMATION**	
44	**PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE RAILWAY TRANSPORTATION DIGITALIZATION SYSTEM.** G.M.Shadiyeva, E.Urozaliev, J. Rasulov	374
45	**RAQAMLI IQTISODIYOTNING IQTISODIY AHAMIYATI.** Taniyev Ahmadjon Baxramovich, Akbarov Akmal	384
46	**QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI O'RNI.** Kazakova Z.S., Aslonov X.	391
47	**IQTISODIY MASALALARNI YECHISHDA EKONOMETRIK TAHLIL VA DARBIN-UOTSON MEZONI.** Raximov Abdulaxad Nematovich	399
48	**UNIONS AND AUTOMATION RISK: WHO BEARS THE COST OF AUTOMATION.** Changkeun Lee, Olivia Hye Kim	406
49	**QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISHNI KOYK MODELI BILAN TAHLIL QILISH.** Raximov Abdulaxad Nematovich	415

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNI YANADA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Khudayarova Maftuna Shavkatovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Samarqand filiali tayanch doktoranti

Annotatsiya. Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirish jadal rivojlanayotgan va rivojlanayotgan soha bo'lib, u iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va butun dunyo bo'ylab shaxslar va jamoalar uchun yangi imkoniyatlar yaratish uchun ulkan salohiyatga ega. Ushbu maqolada biz raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirish istiqbollarini ko'rib chiqamiz, asosiy omillar, imkoniyatlar va muammolarni aniqlash uchun to'plangan ma'lumotlar, prognozlar va ekspert fikrlari tahlil qilinadi. Tahlildan olingan tavsiyalar raqamli tadbirkorlik va kichik biznesning o'sishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha kelajakdagi strategiyalarni ishlab chiqishda muhim ahamiyatlidir.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, tadbirkorlik, kichik biznes, rivojlantirish, imkoniyatlar, muammolar, tahlil, prognozlar, ekspert fikrlari, strategiyalar.

Abstract. Entrepreneurship and small business development in the digital economy is a rapidly growing and emerging field with great potential to stimulate economic growth and create new opportunities for individuals and communities worldwide. In this article, we examine the prospects for further development of entrepreneurship and small businesses in the digital economy by analyzing key trends, opportunities, and challenges through collected data, forecasts, and expert opinions. The recommendations derived from the analysis are crucial in formulating future strategies to support the growth of digital entrepreneurship and small businesses.

Keywords: digital economy, entrepreneurship, small business, development, opportunities, challenges, analysis, forecasts, expert opinions, strategies.

Аннотация. Предпринимательство и развитие малого бизнеса в цифровой экономике является быстро растущей и развивающейся областью с большим потенциалом для стимулирования экономического роста и создания новых возможностей для людей и сообществ во всем мире. В этой статье мы рассматриваем перспективы дальнейшего развития предпринимательства и малого бизнеса в цифровой экономике, анализируя ключевые тенденции,

возможности и вызовы через собранные данные, прогнозы и мнения экспертов. Рекомендации, полученные в результате анализа, имеют решающее значение для формирования будущих стратегий поддержки роста цифрового предпринимательства и малого бизнеса.

Ключевые слова: цифровая экономика, предпринимательство, малый бизнес, развитие, возможности, проблемы, анализ, прогнозы, экспертные мнения, стратегии.

Kirish. Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirish jadal rivojlanayotgan va rivojlanayotgan soha bo‘lib, u iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish va butun dunyo bo‘ylab shaxslar va jamoalar uchun yangi imkoniyatlar yaratish uchun ulkan salohiyatga ega. Raqamli iqtisodiyot elektron tijorat, fintech, raqamli marketing, onlayn ta’lim va boshqalarni o‘z ichiga olgan keng ko‘lamli tarmoqlarni o‘z ichiga oladi va yangi mahsulotlar, xizmatlar va biznes modellarini yaratish uchun raqamli texnologiyalar va platformalardan foydalanish bilan tavsiflanadi. Ushbu maqolada biz raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirish istiqbollarini ko‘rib chiqamiz.

Metodologiya. Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirish istiqbollari bo‘yicha tadqiqot olib borish va tavsiyalar ishlab chiqishda siz prognozlash texnikasi va ekspert tahlilini o‘zida mujassam etgan metodologiyadan foydalanamiz:

Ma'lumotlarni to‘plash va tahlil qilish: Bunga raqamli texnologiyalarni qabul qilish, bozor tendentsiyalari, moliyalashtirish sxemalari, me'yoriy-huquqiy bazalar va mavjud raqamli korxonalar samaradorligi haqidagi ma'lumotlar kirishi mumkin. Har tomonlama tahlil qilish uchun asosiy va ikkilamchi ma'lumotlar manbalaridan foydalaniladi.

Asosiy tendentsiyalarni aniqlash: tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishga taalluqli raqamli iqtisodiyotdagi asosiy tendentsiyalarni aniqlash uchun to‘plangan ma'lumotlarni tahlil qilinadi.

Prognozlash: Raqamli iqtisodiyotda raqamli tadbirkorlik va kichik biznesning kelajakdagi o‘sishi va salohiyatini loyihalash uchun prognozlash usullaridan foydalaniladi. Bu vaqt qatorlari tahlili, regressiya tahlili yoki stsenariyni rejalashtirish kabi miqdoriy usullarni o‘z ichiga olishi mumkin. Texnologik yutuqlar, bozor sharoitlari, siyosat o‘zgarishlari va iste'molchilarning afzalliklari kabi omillarni ko‘rib chiqiladi.

Natijalarni tahlil qilish va sintez qilish: Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va

kichik biznesning kelajakdagi rivojlanishi uchun asosiy omillar, imkoniyatlar va muammolarni aniqlash uchun to'plangan ma'lumotlar, prognozlar va ekspert fikrlarini tahlil qilinadi.

Tavsiyalar ishlab chiqish: Natijalarni tahlil qilish asosida raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirishga ko'maklashish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish. Ushbu tavsiyalar aniqlangan muammolarni hal qilishi, imkoniyatlardan foydalanishi va prognoz qilingan tendentsiyalarga mos kelishi kerak. Raqamli tadbirkorlikni osonlashtirishi mumkin bo'lgan siyosat aralashuvlari, qo'llab-quvvatlash dasturlari, tartibga solish o'zgarishlari, infratuzilmani rivojlantirish va salohiyatni oshirish tashabbuslarini ko'rib chiqadi.

Ushbu metodologiyaga orqali biz raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirish istiqbollarini prognoz qilish, ma'lumotlarni tahlil qilish, ekspert tushunchalari va yuzaga kelayotgan tendentsiyalarni tushunish asosida tavsiyalar ishlab chiqishimiz mumkin.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, internet foydalanuvchilari ulushi bilan o'lchanadigan raqamlashtirishning tadbirkorlik va kichik biznes ulushiga ta'siri sezilarli bo'lishi mumkin, chunki raqamlashtirish tadbirkorlar va kichik biznes egalariga yangi bozorlarga chiqish, mijozlar bilan bog'lanish va operatsiyalarni soddalashtirish imkonini beradi[1].

Internetga kirishning mavjudligi va arzonligi ortib borayotgani sababli, hatto chekka yoki qishloq joylarda ham ko'proq odamlar kichik biznes ochish va boshqarish imkoniyatiga ega. Raqamli vositalar va platformalardan foydalangan holda, tadbirkorlar o'z mahsulot va xizmatlarini kengroq auditoriyaga sotishlari, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa kanallar orqali mijozlar bilan muloqot qilishlari va buxgalteriya dasturlari va loyihalarni boshqarish tizimlari kabi onlayn vositalar orqali o'z faoliyatini yaxshilashlari mumkin bo'ladi.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot jadal rivojlanmoqda. Jahon banki hisobotiga ko'ra, mamlakat internet foydalanuvchilari soni bo'yicha dunyodagi eng tez o'sayotgan davlatlardan biriga ega. 2020-yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda 22 milliondan ortiq internet foydalanuvchisi bor, bu aholining qariyb 71 foizini tashkil qiladi[2]. Bu kichik biznes uchun kengroq auditoriyani qamrab olish va mijozlar bazasini oshirish uchun katta imkoniyat yaratadi.

Raqamli iqtisodiyot tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishga katta ta'sir

[1] Small Business Administration. (2017). The Digital Divide and Its Impact on Small Business. https://www.sba.gov/sites/default/files/advocacy/The-Digital-Divide-and-Its-Impact-on-Small-Business.pdf
[2] Jahon Banki, https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS

ko‘rsatdi. Internet va raqamli texnologiyalardan tobora ko‘proq foydalanish kirish to‘siqlarini kamaytirish va yangi bozorlar va resurslarga kirishni ta'minlash orqali kichik biznesni yaratish va rivojlantirishga yordam berdi[3].

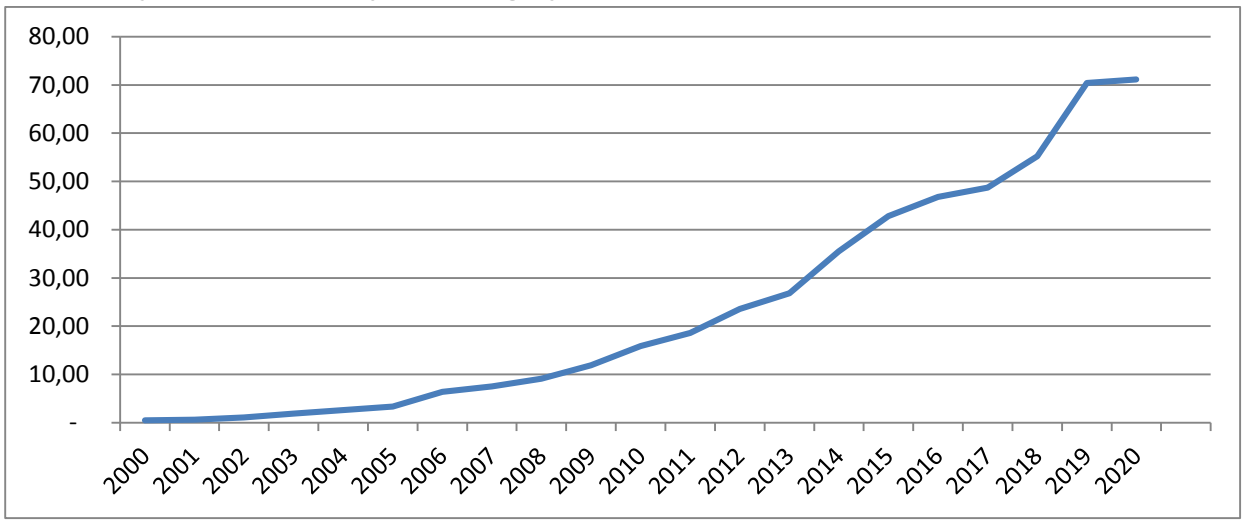

1-rasm. O‘zbekistonda internetdan foydalanadigan aholi ulishi, foizda[4]

2-rasmda 2010 yildan 2022 yilgacha bo‘lgan raqamlardan kelib chiqib, avvalgi tendentsiyalar davom etishini nazarda tutgan holda, O‘zbekistonda 2023, 2024 va 2025 yillarga mo‘ljallangan yangi tashkil etilgan kichik biznes sub’ektlari soni bo‘yicha prognozlar ishlab chiqilgan.

Prognoz trend modelidan foydalangan holda tuzildi. Trend modeli - bu kelajakdagi tendentsiyalarni bashorat qilish uchun tarixiy ma'lumotlardan foydalanadigan statistik usul. Bunda trend modelidan O‘zbekistonda 2010-2022 yillarda yangi tashkil etilgan kichik biznes sub’ektlari soni haqidagi tarixiy ma’lumotlarni tahlil qilish va ma’lumotlardagi har qanday qonuniyat yoki tendentsiyalarni aniqlash uchun foydalanilgan bo‘lishi mumkin[5].

O‘zbekistonda yangi tashkil etilgan kichik biznes sub’yektlari soni 2021 yildagi 98 886 tadan 2022 yilda 90 177 taga qisqargan. Biroq, prognozlarga ko‘ra, O‘zbekistonda yangi tashkil etilgan kichik biznes sub’yektlari sonining biroz o‘sishi kutilmoqda. Keyingi yillarda 2023 yilda 97 902, 2024 yilda 104 663 va 2025 yilda 111 425 tani tashkil etadi.

[3] Dilfuza Bayzakova. (2023). Raqamlashtirishning tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishiga ta’sirini baholash . Journal of New Century Innovations, 28(2), 97–102. Retrieved from http://www.newjournal.org/index.php/new/article/view/6160

[4] Jahon Banki, https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS

[5] Alexandrov, T., Bianconcini, S., Dagum, E. B., Maass, P., & McElroy, T. S. (2012). A review of some modern approaches to the problem of trend extraction. Econometric Reviews, 31(6), 593-624.

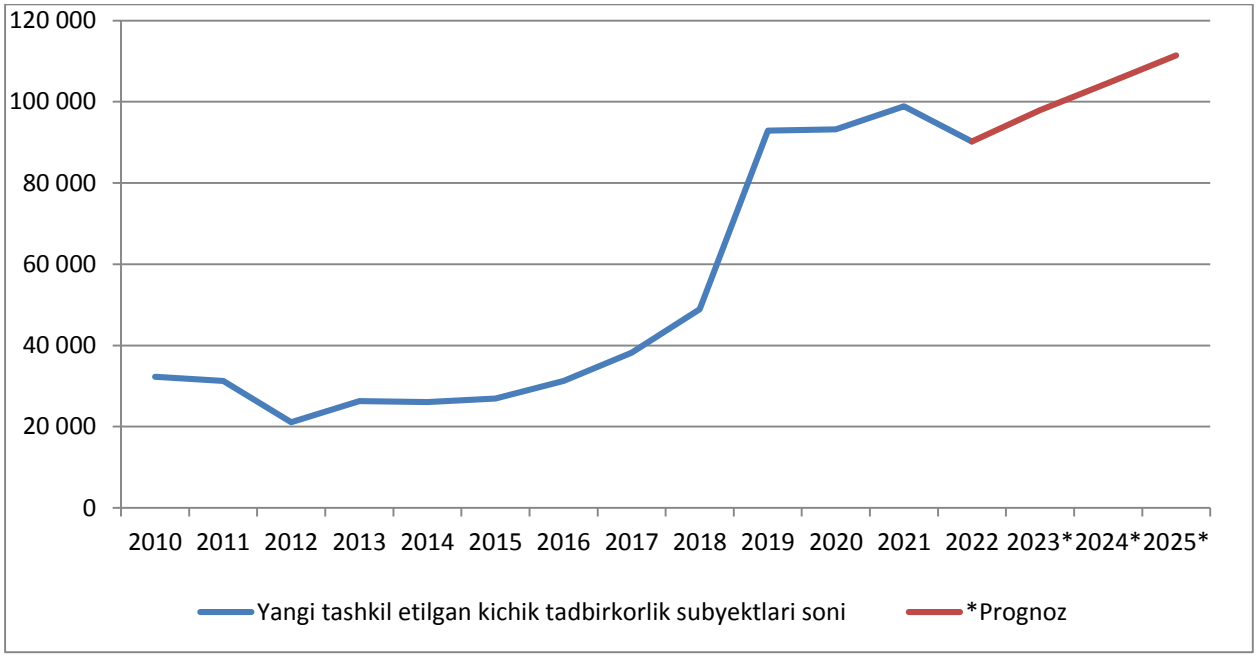

2-rasm. Yangi tashkil etilgan kichik tadbirkorlik subyektlari soni[6].

Shuni ta'kidlash kerakki, prognozlar o‘tmishdagi tendentsiyalar va taxminlarga asoslangan taxminlardir va kelajak uchun haqiqiy raqamlarni to‘g‘ri aks ettirmasligi mumkin. O‘zbekistonda yangi tashkil etilgan kichik biznes sub'yektlarining haqiqiy soniga turli omillar, jumladan, iqtisodiy sharoitlar, davlat siyosati, ijtimoiy omillar, tabiiy ofatlar yoki global pandemiya kabi kutilmagan hodisalar ta'sir ko‘rsatishi mumkin.

Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirish istiqbollarini quyidagilar ilan izohlash mumkin:

- *Elektron tijorat va onlayn bozorlarning o‘sishi*: raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirishning asosiy istiqbollaridan biri elektron tijorat va onlayn bozorlarning o‘sishi hisoblanadi. Tovar va xizmatlarni xarid qilish uchun ko‘proq iste'molchilar onlayn xarid qilish va raqamli kanallarga murojaat qilishar ekan, tadbirkorlar va kichik biznes uchun yangi mijozlarni jalb qilish va o‘z bizneslarini kengaytirish uchun ushbu platformalardan foydalanish uchun ulkan imkoniyatlar mavjud. Bu tendentsiya kelgusi yillarda ham davom etishi kutilmoqda, chunki butun dunyo bo‘ylab internet foydalanuvchilari va mobil qurilmalar egalari soni o‘sishda davom etmoqda.

[6] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan prognoz qilindi

- *Fintech va raqamli to‘lov tizimlarining paydo bo‘lishi:* raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirishning yana bir asosiy istiqboli fintech va raqamli to‘lov tizimlarining paydo bo‘lishidir. Bu texnologiyalar tadbirkorlar va kichik biznes vakillariga yangi moliyalashtirish manbalaridan foydalanish, o‘z moliyasini yanada samarali boshqarish va faoliyatini tartibga solish imkonini beradi. Ko‘proq iste'molchilar va korxonalar ushbu texnologiyalarni o‘zlashtirar ekan, tadbirkorlar va kichik biznes uchun yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish va daromadlarini yaxshilash uchun ulardan foydalanish uchun ulkan imkoniyatlar mavjud.
- *Onlayn ta'lim va raqamli ko‘nikmalarni o‘qitishning yuksalishi:* Onlayn ta'lim va raqamli ko‘nikmalarni o‘rgatish dasturlarining yuksalishi tadbirkorlar va kichik biznes egalariga raqamli marketingdan tortib dasturlash va ma'lumotlarni tahlil qilishgacha bo‘lgan keng ko‘lamli ko‘nikmalar bo‘yicha arzon va qulay treninglardan foydalanish imkoniyatini berdi. Bu to‘liq vaqtli xodimlarni yollash yoki ushbu funktsiyalarni autsorsing qilish uchun resurslarga ega bo‘lmagan kichik biznes va tadbirkorlar uchun o‘yin maydonini tenglashtirishga yordam berdi. Onlayn treningning mavjudligi jismoniy shaxslarga ham o‘z biznesini boshlashni osonlashtirdi, chunki ular o‘z uylarida turib kerakli ko‘nikmalarni o‘rganishlari mumkin.
- *Moliyalashtirishdan foydalanish:* Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlar va kichik biznes egalari oldida turgan eng katta muammolardan biri bu moliyalashtirishdan foydalanishdir. An'anaviy kreditorlar garov sifatida foydalanish uchun uzoq muddatli muvaffaqiyat yoki muhim aktivlarga ega bo‘lmagan kichik biznesga sarmoya kiritishda ikkilanishlari mumkin. Biroq, kraudfanding va peer-to-peer kreditlash kabi muqobil moliyalashtirish variantlarining kuchayishi kichik biznes uchun o‘sishi va kengayishi uchun zarur bo‘lgan kapitalni ta'minlash uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Bundan tashqari, blokcheyn texnologiyasi va kriptovalyutalarning rivojlanishi mablag‘ to‘plash va sarmoya kiritish uchun yangi yo‘llarni ham ochdi.
- *Barqarorlikka e'tibor*: Dunyo biznes faoliyatining ekologik va ijtimoiy ta'siridan xabardor bo‘lib borar ekan, raqamli iqtisodiyotda barqarorlikka e'tibor kuchaymoqda. Bu tadbirkorlar va kichik biznes uchun barqaror biznes amaliyotlarini qabul qilish va ekologik toza mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish orqali o‘zlarini farqlash imkoniyatini taqdim etadi. Bu nafaqat ijtimoiy ongli mijozlarni jalb qilish, balki samaradorlikni oshirish va chiqindilarni kamaytirish orqali uzoq muddatda xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni yanada rivojlantirish mexanizmlari va istiqbollari keng va rang-barangdir. Raqamli asrda tadbirkorlar va kichik biznes uchun yangi texnologiyalar va biznes modellarini joriy etishdan tortib, onlayn ta’lim va moliyalashtirish imkoniyati mavjudligigacha ko‘plab imkoniyatlar mavjud. Dunyo o‘zaro bog‘lanib, texnologiyaga tayanishda davom etar ekan, kichik biznes uchun raqamli iqtisodiyot taqdim etayotgan imkoniyatlardan foydalanish muhim.

Analizlar. So‘nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi biznes landshaftini tubdan o‘zgartirib, tadbirkorlar va kichik biznesning rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlar yaratdi. Biroq, mumkin bo‘lgan imtiyozlarga qaramay, ko‘plab kichik biznes sub’ektlari bu imkoniyatlardan unumli foydalanishda qiynalmoqda, tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirish uchun raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan to‘liq foydalanish bo‘yicha hali ko‘p ishlar qilinishi kerak.

Bizning fikrimizcha, tadbirkorlik va kichik biznesni raqamli iqtisodiyotda, jumladan, davlat siyosati va dasturlari, sanoat tashabbuslari va texnologik innovatsiyalar orqali yanada rivojlantirishning ayrim usullarini quyidagilar:

Hukumat siyosati va dasturlari. Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlashning eng muhim usullaridan biri bu davlat siyosati va dasturlaridir. Hukumatlar tadbirkorlar va kichik biznesning raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyat qozonishi uchun zarur bo‘lgan infratuzilma, moliyalashtirish va qo‘llab-quvvatlashda muhim rol o‘ynashi mumkin. Hukumatlar ko‘rib chiqishi mumkin bo‘lgan ba'zi asosiy siyosat va dasturlarga quyidagilar kiradi:

1. Kapitalga kirish: raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznes uchun eng katta to‘siqlardan biri kapitalga kirishdir. Hukumatlar tadbirkorlar va kichik biznes sub'yektlariga, xususan, kam ta'minlangan aholi punktlariga kreditlar, grantlar va boshqa moliyaviy ko‘mak berish orqali buni hal qilishda yordam berishi mumkin.
2. Ta'lim va ta'lim: Hukumat aralashuvining yana bir muhim sohasi ta'lim va o‘qitishdir. Raqamli ko‘nikmalar va tadbirkorlik bo‘yicha o‘quv dasturlari va resurslarini taqdim etish orqali hukumatlar kichik biznes egalariga raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo‘lgan bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishini ta'minlashga yordam berishi mumkin.
3. Tartibga soluvchi muhit: Hukumatlar raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznes uchun qulay tartibga solish muhitini yaratishda ham muhim rol o‘ynashi mumkin. Bu tartib-qoidalarni soddalashtirish, qog‘ozbozlikni kamaytirish va raqamli texnologiyalarni o‘zlashtirgan kichik biznes uchun soliq imtiyozlarini berish kabi choralarni o‘z ichiga olishi mumkin.

Sanoat tashabbuslari. Hukumat siyosati va dasturlari bilan bir qatorda raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlashga yordam beradigan qator soha tashabbuslari ham mavjud. Ko‘rib chiqilishi kerak bo‘lgan ba'zi asosiy tashabbuslar:

1. Tarmoq va hamkorlik: tadbirkorlar va kichik biznesning raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyat qozonishining eng muhim usullaridan biri bu kuchli tarmoqlarni qurish va boshqa biznes va jismoniy shaxslar bilan hamkorlik qilishdir. Tarmoq va hamkorlikni qo‘llab-quvvatlovchi sanoat tashabbuslari kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashning muhim manbai bo‘lishi mumkin.
2. Inkubatorlar va akseleratorlar: Inkubatorlar va akseleratorlar tadbirkorlar va kichik biznesni o‘sishi va biznesini kengaytirishga yordam berish uchun resurslar va qo‘llab-quvvatlash bilan ta'minlaydigan dasturlardir. Ushbu dasturlar ustozlik va treningdan tortib ofis maydoni va moliyalashtirishgacha bo‘lgan hamma narsani ta'minlashi mumkin.
3. Sanoat uyushmalari: Sanoat birlashmalari raqamli iqtisodiyotda kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashning muhim manbai ham bo‘lishi mumkin. Tarmoq imkoniyatlarini ta'minlash, targ‘ibot va resurslarga kirish orqali ushbu uyushmalar kichik biznesga raqamli iqtisodiyotda duch keladigan ba'zi qiyinchiliklarni engishga yordam beradi.

Texnologik innovatsiyalar. Texnologik innovatsiyalar raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishda ham hal qiluvchi rol o‘ynashi mumkin. Texnologik innovatsiyalarning ba'zi asosiy yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

1. Bulutli hisoblash: Bulutli hisoblash korxonalarning ishlash usulini inqilob qilib, kichik korxonalarga kuchli hisoblash resurslari va dasturiy ta'minotdan foydalanishni ta'minladi, ular boshqa sharoitda sotib ololmaydilar. Bulutli hisoblashni qo‘llash orqali kichik biznes xarajatlarni kamaytirishi, samaradorlikni oshirishi va raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.
2. Mobil texnologiyalar: Mobil texnologiya biznes landshaftini o‘zgartirgan texnologik innovatsiyalarning yana bir sohasidir. Mobil qurilmalardan foydalanish orqali kichik korxonalar yangi mijozlarni jalb qilishlari, mavjud mijozlar bilan yanada samarali muloqot qilishlari va ularning faoliyatini soddalashtirishlari mumkin.
3. Sun'iy intellekt va mashinani o‘rganish: Nihoyat, sun'iy intellekt va mashinani o‘rganish raqamli iqtisodiyotdagi kichik biznes uchun asosiy texnologiyalar sifatida tez rivojlanmoqda. Ushbu texnologiyalardan foydalangan holda, kichik korxonalar mijozlarning xatti-harakatlari haqida qimmatli tushunchalarga ega bo‘lishlari, o‘z faoliyatini tartibga solishlari va daromadlarini yaxshilashlari mumkin.

4. Hamkorlik va tarmoq platformalari. Hamkorlik va tarmoq platformalari boshqa bizneslar, potentsial mijozlar va investorlar bilan aloqa o‘rnatmoqchi bo‘lgan tadbirkorlar va kichik biznes uchun muhim vositadir. LinkedIn, Facebook va Twitter kabi onlayn tarmoq platformalari korxonalarga maqsadli auditoriya bilan bog‘lanish va o‘z mahsulotlari va xizmatlarini targ‘ib qilish imkonini beradi. Slack va Trello kabi hamkorlik platformalari korxonalarga masofadan turib birgalikda ishlash, fikr almashish va loyihalarda hamkorlik qilish imkonini beradi.

5. Raqamli to‘lov tizimlari. PayPal, Stripe va Square kabi raqamli to‘lov tizimlari korxonalarning o‘z mijozlari bilan muomala qilish usulini inqilob qildi. Ushbu tizimlar korxonalar uchun onlayn va oflayn rejimda to‘lovlarni qabul qilishning tez, xavfsiz va qulay usulini ta’minlaydi. Mobil qurilmalarning ko‘tarilishi va elektron tijoratning ommalashishi bilan raqamli to‘lov tizimlari raqamli iqtisodiyotda raqobatlashmoqchi bo‘lgan kichik biznes uchun zarur bo‘ldi.

6. Normativ muhit. Raqamli iqtisodiyotda tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishda tartibga solish muhiti hal qiluvchi rol o‘ynaydi. O‘zbekistonda hukumat tomonidan kichik biznes uchun yanada qulay shart-sharoitlar yaratish, jumladan, soliq islohotlarini amalga oshirish, tadbirkorlik subyektlarini ro‘yxatdan o‘tkazish bo‘yicha “yagona darcha” tizimini tashkil etish bo‘yicha salmoqli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Biroq, takomillashtirish uchun hali ham muhim imkoniyatlar mavjud.

Xulosalar. Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiy o‘sish va rivojlanishning muhim omili hisoblanadi, ayniqsa raqamli iqtisodiyotda. O‘zbekistonda iqtisodiy o‘sishni ta’minlash, ish o‘rinlari yaratish va qashshoqlikni kamaytirish uchun tadbirkorlik va kichik biznesning katta salohiyati mavjud. Ushbu potentsialni ochish uchun siyosatchilar, biznes va boshqa manfaatdor tomonlar tadbirkorlik va kichik biznes uchun qulay muhit yaratish uchun birgalikda harakat qilishlari kerak.

Buning uchun kompleks yondashuv, jumladan, moliya, raqamli infratuzilma va raqamli ko‘nikmalarga o‘rgatish imkoniyatlarini yaxshilash bo‘yicha chora-tadbirlar talab etiladi. Shuningdek, hamkorlik va tarmoq platformalarini rivojlantirish, raqamli to‘lov tizimlarini joriy etish va tartibga solish muhitini takomillashtirish talab etiladi.

Ushbu qadamlarni qo‘yish orqali O‘zbekiston tadbirkorlik va kichik biznes uchun jonli va dinamik ekotizim yaratib, iqtisodiy o‘sishni va kelgusi yillar davomida rivojlanishni ta’minlay oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Alexandrov, T., Bianconcini, S., Dagum, E. B., Maass, P., & McElroy, T. S. (2012). A review of some modern approaches to the problem of trend extraction. Econometric Reviews, 31(6), 593-624.
2. Business Model Innovation, and Sustainable Industry: Past Achievements and Future Promises. Sustainability, 11(2), 1-1
3. Dilfuza Bayzakova. (2023). RAQAMLASHTIRISHNING TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHIGA TA'SIRINI BAHOLASH . Journal of New Century Innovations, 28(2), 97–102. Retrieved from http://www.newjournal.org/index.php/new/article/view/6160
4. Khudayarova, M., & Mardonova, B. (2022). ECONOMIC EFFECTS OF PROCESS AUTOMATION IN IMPROVING THE ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES AND SMALL BUSINESSES. Current approaches and new research in modern sciences, 1(4), 16-20.
5. KUVANDIKOV, S. (2022). ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИДА ОИЛАВИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИНГ РОЛИНИ БАҲОЛАШ МЕТОДОЛОГИЯСИ. Архив научных исследований, 2(1).
6. Nodirovna, M. S., Bakhtiyorovich, S. J., & Ta'nakulovich, T. K. (2022). Prospects for the Development of Small Business and Entrepreneurship in the Digital Economy. American Journal of Economics and Business Management, 5(3), 248-252.
7. Oblokulovich, K. S., & Mamasodikovich, M. J. (2022). METHODS OF ASSESSING THE ROLE OF FAMILY BUSINESS IN THE SERVICE FIELD. 湖南大学学报 (自然科学版), 49(08).
8. Obloqulov G. Xususiy mulkning tarkibiy tuzilishi.// O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi. - № 5-6. – 2004. - 60 B.
9. Parida, V., Sjödin, D., & Reim, W. (2019). Reviewing Literature on Digitalization.
10. Parviainen, P., Tihinen, M., Kääriäinen, J., & Teppola, S. (2017). Tackling the digitalization challenge: how to benefit from digitalization in practice. International journal.
11. Shavkatovna, K. M. (2021). INCREASING THE ROLE OF THE SERVICE SECTOR IN PROVIDING EMPLOYMENT TO THE RURAL POPULATION. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 10(12), 53-59.

12. Shavkatovna, K. M. (2021). PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR IN RURAL AREAS. International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences.
13. Shuhrat Kuvandikov, & Khabibullo Khasanov. (2022). The Impact of Government Performance Indicators on the Business Environment: The Case of Uzbekistan. Modern Journal of Social Sciences and Humanities, 9, 98–103.
14. Small Business Administration. (2017). The Digital Divide and Its Impact on Small Business. https://www.sba.gov/sites/default/files/advocacy/The-Digital-Divide-and-Its-Impact-on-Small-Business.pdf .
15. Jahon Banki, https://data.worldbank.org.
16. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi, https://stat.uz/.